

شیوه‌های تدریس و چالش‌های پیش روی تحقیقات حسابداری

ام البنین حقیری زاده، مدرس دانشگاه جامع علمی و کاربردی، haghirizadeho@gmail.com

لیلا سالاری، مدرس دانشکده فنی و حرفه‌ای دختران، lielasalari@yahoo.com

چکیده- یکی از مهمترین چالش‌های مدیران در جوامع امروزی داشتن حسابدارانی لایق و توانمند است که نیاز سازمان را مرتفع سازد. که در این راستا نقش دانشگاه‌ها در تربیت نیروی ماهر و توانمند از اهمیت بسزایی برخوردار است. تمرکز بر برنامه‌ی درسی در مراکز دانشگاهی از جمله مهمترین عنصر نظام آموزش عالی محسوب شده و در این حال نقش بسیار مهمی در تحقق اهداف آموزش عالی ایفا می‌کند. هدف این مقاله بررسی راهکارهایی جهت کیفیت تدریس حسابداری می‌باشد. مقاله حاضر، ابتدا مروری بر دیدگاه‌های مختلف در رابطه با تحقیقات حسابداری دارد و در ادامه به بررسی دیدگاه تفسیری و ارتباط آن با آموزش، روش‌های سنتی آموزش حسابداری، انواع چالش‌های حسابداری، راهکارهای برای پیشرفت آموزش و روش‌های نوین آموزش حسابداری و نتیجه‌گیری بحث پرداختیم و در انتهای مقاله پیشنهاداتی جهت بهبود و پیشرفت رشته حسابداری در ایران مطرح کردیم. و در نتیجه مقاله اکثر کارشناسان استفاده از روش‌های نوین تدریس از جمله استفاده‌ی بیشتر از فناوری اطلاعات را پیشنهاد نموده‌اند علاوه بر بررسی روش‌های آموزش حسابداری، یکی دیگر از اهداف مقاله‌ی حاضر بررسی چالش‌ها و مشکلات رشته‌ی حسابداری و ارائه‌ی راه کارهایی برای بهبود آن بوده است و از این رو با مطالعه‌ی مقاله‌ها و کتاب‌های مختلف به این نتیجه رسیدیم که آموزش حسابداری و آینده‌ی آن با چالش‌های فراوان همراه است.

واژه‌های کلیدی: روش تدریس، تحقیقات حسابداری، برنامه درسی، فناوری اطلاعات.

مقدمه

تربیت نیروی انسانی کارآمد و موثر از جمله وظایف اصلی دانشگاه‌ها محسوب می‌گردد. دانشجویان سرمایه‌های گرانقدر هر کشور بشمار می‌روند که توجه به تربیت آن‌ها از نظر علمی، پژوهشی و فرهنگی بسیار حائز اهمیت است و برنامه‌ریزی صحیح در آموزش و پرورش آنان از وظایف اصلی دانشگاه‌ها محسوب می‌شود. (نایب زاده، شهناز و همکاران، ۱۳۹۱) همچنین تحولات شگرف و شتابان ناشی از گزیده‌های جهانی شدن در عصر حاضر، به ویژه در عرصه‌های علوم و فناوری از یک سو و تکیه بنیادین بر اقتصاد و توسعه‌ی دانش محور، از سوی دیگر جایگاهی ویژه به آموزشی عالی بخشیده

و انتظارات جدید و کمی و کیفی را برای آن ایجاد نموده است. امروزه دانش به عنوان منبعی ارزشمند و راهبردی و نیز نوعی دارایی مطرح است چنانچه دانش بصورت اصولی مدیریت نشود نمی‌توان آن را رکن توسعه قلمداد کرد (محمودی، امیرحسین، ۱۳۹۰) در این راستا، دانشگاه‌ها نیز در جستجوی سیستم‌های کارآمدی هستند که به وسیله آن بتوانند ضعف عملکردشان را شناسایی و با اصلاح بهبود آن بتوانند پاسخ‌گوی نیازهای متنوع و جدید جامعه باشند. (محمودی، امیرحسین و نجارلو، نفیسه، ۱۳۹۰) امروزه عصر ناظری در امر آموزش عالی به خوبی متوجه می‌شوند که آموزش عالی از این جهت تحت فشار اجتماعی است که کارایی و تأثیر بر دانشجویان را به صورت متداول نمایند. صاحب-نظران آموزش عالی نیز، ضمن تأیید این امر، اظهار می‌کنند که: کاهش کیفیت آموزش یکی از چالش‌های عمده‌ای است که در سال‌های اخیر مؤسسات آموزش عالی با آن روبرو هستند.

چارچوب تجزیه و تحلیل تحقیقات حسابداری و دیدگاه‌های مختلف

همه رشته‌های علوم اجتماعی، از جمله حسابداری، را می‌توان با توجه به مفروضات مرتبط با ماهیت علم، دیدگاه مبتنی بر قضاوت عینی یا ذهنی، و در مورد ماهیت جامعه، دیدگاه مبتنی بر تغییرات منظم و با قاعده در مقایسه با تغییرات شدید افراطی، تجزیه و تحلیل کرد. دیدگاه مبتنی بر قضاوت عینی، دارای مشخصاتی نظیر دیدگاه‌های اثبات‌گرایی، واقع‌گرایی، جبرگرایی و شامل علوم دقیق می‌باشد و نیز قضاوت‌های ذهنی، شامل دیدگاه‌های غیر اثبات‌گرایی، واقع‌گرایی، اختیاری و نیز بر مبنای اندیشه و عقل استوار است. قابل توجه است که از دیدگاه‌های مطرحه زیر، دیدگاه ساختارگرایی افراطی و کارکردگرایی دارای مشخصات مذکور در دیدگاه عینی هستند و نیز دیدگاه انسان‌گرایی افراطی و تفسیرگرایی دارای مشخصات مذکور در دیدگاه ذهنی هستند. بارلو مورگان با استفاده از این دو بعد توانستند طرح منسجمی را ارائه کنند که می‌توان بدان وسیله تئوری‌های اجتماعی را مورد بررسی و مطالعه قرار داد. این طرح یک چارچوب مزبور شامل الگوی غالب متمایز و مشخص می‌باشد که عبارتند از:

- ۱) انسان‌گرایی افراطی: که وجه مشخصه آن تغییر شدید یا افراطی است و دارای دیدگاه عینی یعنی بدون اعمال نظر شخصی می‌باشد.
- ۲) تفسیرگرا: که وجه مشخصه آن قضاوت ذهنی، اعمال نظر شخصی، و دارای ابعاد مبتنی بر نظم و قاعده مشخص می‌باشد.

۳) کارکردگرا: که وجه مشخصه‌ی آن ابعاد عینی، بدون اعمال نظر شخصی، و نظم و مقررات مشخص می‌باشد.

دیدگاه کارکردگرایی در حسابداری

دیدگاه کارکردگرایی دیدگاه غالب، در تحقیقات حسابداری است. کارکردگرایی درصدد توجیه و توضیح نظم اجتماعی است. نظمی که در آن حسابداری نقشی مهم ایفا می‌کند. دیدگاه مزبور با نظمی اثربخش سروکار دارد که مبتنی بر مدارک عینی است. در دیدگاه کارکردگرایی، نظم اجتماعی به عنوان یک فرض مسلم پذیرفته شده است و به اندیشه حاکم یا وجود تضاد و تعارض در این نظم هیچ اشاره‌ای نمی‌شود. کارکردگرایان معتقد به اثبات‌گرایی و استفاده از روش‌های کمی که امکان تعمیم دادن نتیجه‌ها را می‌رساند، برای جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل پدیده‌ها هستند. (وکیلی فرد؛ ۱۳۸۸)

آنها معتقدند وجود واقعیت‌های اجتماعی بیرون از ذهن انسان بوده و معتقدند که جهان اجتماعی از روابط تجربی نسبتاً دقیق تشکیل شده است و درصدد کشف این روابط هستند. کارکردگرایان به پدیده‌های حسابداری از این زاویه نگاه می‌کنند که قابل لمس، واقعی و حقیقی می‌باشند و دارای نظم مشخص و روابط علی است به گونه‌ای که می‌توان براساس روش علمی آن را اندازه‌گیری یا پیش‌بینی نمود. کارکردگرایان معتقد به جبرگرایی هستند بدین معنا که انسان از خود اختیاری ندارد و فعالیت‌های او تحت تأثیر محیط است. همچنین آنها معتقدند که برای انجام تحقیق روی پدیده‌ها باید از بیرون و بطور بی‌طرف به مطالعه‌ی آن پدیده پرداخت. کارکردگرایان معتقد بکارگیری روش‌های علوم طبیعی در علوم اجتماعی هستند و از نظر آنها تئوری چیزی جدا از مشاهداتی است که می‌توان برای تأیید یا رد یک تئوری به بکار برد. این دیدگاه عملگرا می‌باشد و جامعه را به شیوه‌ای که منجر به دانش کاربردی می‌شود، می‌نگرد. (لاریمی؛ محسنی؛ ۱۳۹۳)

دیدگاه تفسیری در حسابداری

دیدگاه تفسیری در حسابداری به گونه‌ای است که بر توضیح نظم اجتماعی از دیدگاه یک ضد اثبات-گرا، آزاداندیش و اندیشه‌نگار نگاه می‌کند. در حسابداری هدف این است که تجربه ذهنی شخصی افراد درک شود. طرفداران این دیدگاه معتقدند به بکارگیری روش‌های کیفی در تحقیق هستند.

زیرا از نظر آنها قانون کلی بر پدیده‌ها حاکم نیست و در نتیجه تعمیم نتایج مدنظر نخواهد بود. تفسیرگرایان معتقدند که انسان دارای اختیار است و می‌تواند بر محیط پیرامون خود اثر گذارد. از دیدگاه طرفداران تفسیر، حسابداری چیزی بیش از تعدادی نام، مفاهیم و عنوان نیست که برای یک واقعیت اجتماعی ساخته می‌شوند. واقعیت اجتماعی براساس قضاوت ذهنی خلق می‌شود و از مجرای روابط متقابل انسانی به منصف ظهور می‌رسد.

همه اعمال دارای هدف مبتنی بر نیت‌های گذشته هستند و ریشه در عملیات تاریخی و اجتماعی دارند از دیدگاه روش‌شناسی برای تأیید یا تصویب تعریفی را که ایفا کننده نقش از این مسؤل باشد، باید از روش‌های اندیشه‌نگاری استفاده کرد و به مطالعه درونی پدیده‌ها پرداخت قابل توجه است که پارادایم تفسیری محصول مستقیم سنت ایده‌آلیستی آلمانی و نیز جنبش رمانتیک است. (اسلامی بیدگلی، غلامرضا ۱۳۸۷)

دیدگاه انسان‌گرایی افراطی در حسابداری

این دیدگاه به مکتب انتقادی نیز شهرت دارد و انسان‌گرایی یا اومانیزم افراطی به ایجاد جامعه‌شناسی تغییر بنیادی از دید ذهنی‌گرا توجه دارد. این پارادایم وجوه اشتراک زیادی با پارادایم تفسیری دارد. یعنی این پارادایم نیز جهان اجتماعی را از دیدگاهی متمایل به غیر اثبات‌گرایی، اختیارگرایی و ایده-نگاری می‌نگرد ولی چارچوب مرجع این پارادایم به دیدگاهی از جامعه تاکید می‌کند که بر اهمیت طرد کردن یا رفتن به فراسوی محدودیت‌های ترتیبات اجتماعی موجود پایبند است. اثبات‌گرایی هرگونه فلسفه علم براساس این دیدگاه است که در علوم طبیعی و اجتماعی، داده‌های برگرفته شده از تجربه و تلقی منطقی و ریاضی از این داده‌ها، تنها منبع همه معرفت‌های معتبر است. اثبات‌گرایی اصطلاحی فلسفی است که در قرن هجدهم توسط آگوست کنت بکار رفت.

کنت بر این باور بود که جبر تاریخ بشریت را به سمتی خواهد برد که نگرش دینی و فلسفی از بین رفته و تنها شکلی از اندیشه که باقی می‌ماند، متعلق به اندیشه دقیق و تجربی علم است. اختیارگرایی در انسان‌ها، قدرت یا ظرفیت انتخاب بین گزینه‌ها، یا انجام عمل در موقعیت‌های خاص، و یا مستقل از قیدهای طبیعی، اجتماعی و الهی است و ایده‌نگاری به این معنی است که دنیای اجتماعی، خارج از شناخت فردی، شامل نام‌های محض، ایده‌ها، مفاهیم تشکیل شده است که یکی از راه‌های هستی-شناسی یا وجودشناسی می‌باشد.

دیدگاه ساختارگرایان افراطی در حسابداری

این پارادایم که تحت تاثیر افراد جامعه شناس معروف مارکس است، از جامعه‌شناسی تغییر بنیادی و از دیدگاه عینی‌گرا جانبداری می‌کند. این پارادایم در مورد ماهیت علوم اجتماعی شباهت زیادی به کارکردگرایی دارد. ساختارگرایان بنیادی بر روابط ساختاری در جهان اجتماعی واقع‌گرا توجه دارد. این دیدگاه معتقد است که سلطه و استبداد در ساختارها و نهادها، نهادینه شده است و برای رهایی از وضع موجود و دسترسی به وضعیت بهتر باید درصدد اصلاح و یا از بین بردن این ساختارها بود. وجه مشترک تمام نظریه‌پردازان این پارادایم آن است که جامعه‌ی کنونی را می‌توان با تضادهای بنیادی حاصل از بحران‌های سیاسی و اقتصادی تغییر بنیادی توصیف کرد. از طریق چنین تضادها و تغییراتی است که رهایی انسان از ساختارهای اجتماعی که در آن زندگی می‌کند، تحقق می‌یابد.

دیدگاه ساختارگرایان افراطی در حسابداری به گونه‌ای است که از زاویه‌ی واقع‌گرایان، اثبات-گرایان، طرفداران فلسفه‌ی جبر و طرفداران علوم دقیق می‌کوشند نظم اجتماعی را به چالش بکشند. طرفداران این دیدگاه با استفاده از تجزیه و تحلیل تعارض‌ها یا تضادهای ساختاری، الگوهای حاکم، اختلاف نظرها و محرومیت‌ها درصدد تغییرات مهم بر می‌آیند، دست به اصلاحات اساسی و تغییرات زیربنایی می‌زنند. (سرمد، زهره، عباس بازرگان و الهه حجازی ۱۳۸۷)

تحقیقات تفسیری و تحقیقات انتقادی

محققان بسیاری خواستار تمرکز بر تأثیرات اجتماعی حسابداری شده‌اند. بیکر و بتنز (۱۹۹۷) عقیده دارند که حسابداری دارای تأثیراتی روی مسائل اجتماعی مثل توزیع ثروت، عدالت اجتماعی، ایدئولوژی سیاسی و آسیب‌های زیست محیطی است. آنها و سایر محققان خواستار به کارگیری دیدگاه‌های تفسیری و انتقادی به منظور درک اثرات حسابداری بر افراد شده‌اند. گفکین (۲۰۰۶) نیز پیشنهاد می‌دهد که بجای تلاش برای باز تولید روش‌های علوم طبیعی در حسابداری از روش‌هایی استفاده شود که جنبه‌های انسانی این نظام را در بر می‌گیرد و به گونه‌ای مواضع علمی متداول در علوم طبیعی چندان مدنظر قرار نگیرد. محققان تحقیقات تفسیری به درک دنیای اجتماعی می‌پردازند و این تحقیقات شامل فعالیت‌هایی می‌باشد که با هدف درک ماهیت اجتماعی روش‌های حسابداری انجام می‌شوند.

اصطلاح تحقیقات تفسیری، یک دیدگاه روش‌شناسی را منعکس می‌کند و بطور کلی، تحقیقات تفسیری تلاش می‌کنند مفهوم نهادها و ساختارهای انسانی را توضیح دهند و تفسیر نمایند. برخلاف محققین اثبات‌گرا که اهداف خود را از راه دور تحقیق می‌کنند، محققین تفسیرگرا از ارتباط مستقیم با مواردی که آنها را مورد مطالعه قرار می‌دهند، لذت می‌برند و تعامل و کنجکاوی در مورد دنیای اجتماعی و سازمانی آنها را می‌پذیرند.

در واقع تحقیقات تفسیری چیزی بیش از بیان؛ روش شناسایی‌های توصیفی و توضیح روش شناسایی‌های اثباتی پدیده‌های مورد مطالعه است یعنی ادراک و احساسات افراد را نیز دربر می‌گیرد و عللی که باعث می‌شود افراد به نحو خاصی رفتار کنند. (نیکو مرام، هاشم، بهمن بنی‌مهد ۱۳۸۷) این تحقیقات نشان می‌دهند که یک فرد در یک موقعیت خاص چه درکی از یک پدیده‌ی مشخص دارد یعنی تئوری محور نیست که بخواهد فرضیه‌هایی ارائه و آنها را آزمون نماید بلکه طبق تئوری انتخابی، پدیده‌ها را گزارش می‌کند. در سال‌های اخیر بحث گسترده‌ای درباره‌ی آینده تحقیقات تفسیری حسابداری مطرح شد.

بررسی متون تحقیقاتی نشان می‌دهد که درک درستی از تحقیقات تفسیری حسابداری وجود ندارد. و فقدان یک هویت علمی مستقل موجب نگرانی محققین است. بنابراین آنها بدنبال ایجاد فرصتی برای بحث در این باره هستند و قصد دارند ماهیت اثباتی‌تر برای فعالیت‌های محققان در تفسیر روش‌های حسابداری معرفی کنند در حال حاضر تحقیقاتی که با عنوان تحقیقات اثباتی حسابداری انجام می‌شود چندان در تعاریف مربوطه نمی‌گنجد. به نظر می‌رسد فقدان یک دستور کار جامع علمی، علت اصلی این مسئله است.

دو مسئله مهم از دیدگاه محققین شامل برقراری ارتباط تحقیقات تفسیری با روش‌های حسابداری، و کشف نقاط تماس آن با اندیشه عملگرایی حسابداری است. برقراری این تماس با حسابداری به عنوان یک نظام مستقل را می‌توان تحولی اثباتی دانست که ممکن است به توسعه‌ی حسابداری به عنوان یک نظام پژوهشی کمک کند. تحقیقات تفسیری می‌تواند نقش خود در فرآیندهای رفتاری و سیاسی تدوین استانداردها را از طریق تبیین دلایل حاکم بر روند مشورتی آن ایفا کند. بر این اساس ماهیت و موضع علمی تحقیقات تفسیری در تحقیقات حسابداری را باید تشریح و شفاف نمود تا محققان بتوانند علل نهفته در روش‌های حسابداری را مطالعه نمایند. نقطه آغاز تحقیقات تفسیری و انتقادی بدین صورت است که روش‌هایی اجتماعی همچون حسابداری مدیریت، پدیده‌های طبیعی

نیستند و فقط ساختاری اجتماعی دارند. در نتیجه، فعالان اجتماعی می‌توانند آنها را تغییر دهند. البته هدف تحقیقات تفسیری، تغییر نظام اجتماعی نیست بلکه هدف تحقیقات تفسیری حسابداری آن است که درک بهتری از جهان پیرامون فراهم کرده و روش‌های جدیدی برای تعامل با محیط اجتماعی ایجاد شود. عدم تدوین نظریه تفسیری باعث می‌شود که نظام حسابداری در کران‌های فعلی باقی مانده و از سایر علوم اجتماعی عقب بیفتد. در مقابل، هدف اصلی انتقادی اجرای تغییرات است. برخی از محققان روش انتقادی حسابداری به تحقیقات تفسیری اعتراض دارند و بیان می‌دارند که تحقیقات تفسیری به دنبال نقد یا تغییرات اجتماعی نیست و می‌کوشد تا ویژگی اجتماعی زندگی روزمره را توصیف نماید. تحقیقات انتقادی می‌تواند تفسیری نیز باشد ولی این تحقیقات دیدگاه خاصی نسبت به هدف تحقیق دارند در حالی که تحقیقات تفسیری موضعی خنثی و بی‌طرفانه اتخاذ می‌کند. رویکرد حسابداری انتقادی آن است که فرآیند شکل‌گیری موارد فنی سنتی در حسابداری را به چالش می‌کشد و این فرآیند را در حوزه‌ی اجتماعی به طور کامل نقد می‌داند. (سرمد، زهره، عباس بازرگان و الهه حجازی ۱۳۸۷)

ظهور دیدگاه‌های انتقادی در حال حاضر نشانه‌ای از تکامل حسابداری به عنوان یک نظام علمی و همچنین شکل‌گیری مبنایی برای توسعه‌ی حسابداری به صورت مجموعه‌ای از روش‌های پاسخ‌گویی اجتماعی است. مسئله‌ی اصلی در تحقیقات انتقادی آن است که محقق باید مفروضات خود را آشکار کند و یک چارچوب نظری برای انتقادات خود در مورد پدیده‌ها معرفی نماید انجام تغییر در اصول حسابداری توسط تحقیقات انتقادی مستلزم تشریح و شفاف‌سازی چارچوب‌های مرجع است. و بر این مبنا پرسش اینجاست که آیا چارچوب‌های کافی برای پایه‌ریزی تحقیقات انتقادی در حوزه‌ی حسابداری وجود دارد یا خیر. ابعاد رفتاری و سیاسی مزبور به توسعه‌ی اصول حسابداری توسط تدوین‌کنندگان استاندارد مبتنی بر دخالت عامل انسانی است. بنابراین تحقیقات تفسیری و انتقادی می‌تواند در توسعه‌ی اصول حسابداری و تنوری مربوط به آن ایفای نقش نمایند. (سرمد؛ بازرگان؛ حجازی؛ ۱۳۸۷)

فواید تحقیقات تفسیری حسابداری

محققین تحقیقات تفسیری حسابداری، معتقدند که این نوع تحقیقات در حسابداری فوایدی را به همراه دارد که برخی از آنها شامل موارد زیر می‌باشد:

- کمک به نقد، پالایش و تحلیل جریان اصلی و تفکر حاکم بر جامعه‌ی حسابداری
 - تدوین تئوری‌های نوین و کاربردی
 - کمک به درک بهتر روش‌های روزمره حسابداری و یا کمک به توسعه‌ی مهارت افراد شاغل در حرفه
 - ارائه دیدگاه‌های نوین درباره‌ی اختلاف نظرها و نیز نقش آن‌ها در پیشبرد تحقیقات.
- هدف از آموزش حسابداری تنها تربیت انسان آگاه بر قوانین و مقررات و استانداردهای حسابداری نیست، بلکه هدف تربیت انسان‌های با قدرت و خلاقیت است. افرادی که مقررات تحلیل مسائل حسابداری و توانایی حل مشکلات آن را داشته باشند از این رو آموزش‌های دانشگاهی باید فارغ-التحصیلان را به گونه‌ای آماده نمایند که بتوانند وظایف زیر را انجام دهند:
- ۱- برای ورود به حرفه‌ی حسابداری و حسابرسی موفق باشند.
 - ۲- مهارت‌های لازم جهت تداوم در حرفه‌ی حسابداری و حسابرسی به گونه‌ای باشند که حرفه-ای باشند. (لاریمی؛ محسنی؛ ۱۳۹۳)

روش سنتی آموزش حسابداری، معایب و مزایای آنها:

روش سنتی به روشی گفته می‌شود که سال‌ها مؤسسات عالی و دانشگاه‌ها از آن استفاده کرده و در حال حاضر هم یکی از متداول‌ترین روش‌ها محسوب می‌گردد. برخی از این روش‌ها عبارتند از:

حفظ؛ تکرار، سخنرانی، کتاب محوری و ... که در ادامه به بررسی مزایا و معایب این روش‌ها می-پردازیم:

۱- روش حفظ و تدریس: یکی از قدیمی‌ترین روش‌های تدریس‌های استفاده شده در رشته‌ی حسابداری می‌باشد و تأکید آن بر حفظ و تکرار مطالب آموزشی است. یکی از مزیت‌های این روش، این است که به خوبی می‌توان از خلاصه برداری و سایر فنون حافظه استفاده نموده و معایب آن این است که در این روش توجهی به علایق و تفاوت‌های فردی دانشجویان نمی‌شود.

۲- روش سخنرانی: این روش سابقه‌ی طولانی در آموزش کشور دارد. عبارت است از؛ عرضه مفاهیم با بیان شفاهی از طرف اساتید و یادگیری آنها در حد گوش دادن و یادداشت‌برداری توسط دانشجویان است مزایای این روش این است که شیوه‌ی توضیح

مطالب یا تفهیم یک موضوع جدید است چون در صورت لزوم مطالب با مقدمه‌ی مناسب، توضیح کامل، خلاصه و جمع‌بندی می‌شوند. معایب آن این است که دانشجو غیرفعال بوده و فقط حس شنیداری آن مورد استفاده قرار می‌گیرد و معایب دیگر آن این است که این روش برای هر استاد مناسب نمی‌باشد زیرا سخنرانی استاد مربوطه باید دارای ویژگی‌هایی همچون صدا، روش سخنگویی، روانی سخن و آرامش کامل داشته باشد.

۳- روش پرسش و پاسخ: یکی از روش‌های رایج که اساتید در دروسی همچون حسابداری از آن استفاده می‌کنند. مزایای این روش این است که اعتماد به نفس دانشجویان را افزایش می‌دهد.

انواع چالش‌ها

چالش‌ها را به دو قسمت چالش درونی و بیرونی تقسیم می‌کنند. بخشی از موضوعات را که مربوط به روابط متقابل جامعه و اعضای آن است، بعنوان چالش‌های درونی مورد بازبینی قرار می‌دهیم و بخش دیگری را که به سازمان‌هایی مثل بورس اوراق بهادار، سازمان امور مالیاتی و مشتریان خدمات حرفه‌ای باز می‌گردد، در قالب چالش‌های بیرونی مورد بحث و بررسی قرار می‌دهیم. ارتباط متقابل میان اعضا با جامعه و ارتباط درونی اعضا با همدیگر، دستخوش چالش‌هایی است که عمدتاً متأثر از عواملی نظیر نوپا بودن حرفه و شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه است. در زمینه جامعه حسابداران باید گفت که این ارتباط تا حدودی به ارتباط یک طرفه تبدیل شده است. به این معنا که روش‌های انجام کار، ضوابط و دستورالعمل‌ها از جانب جامعه صادر می‌شود که اعضا موظف به رعایت آن هستند و به منظور اطمینان نسبی از رعایت اصول حرفه‌ای، کنترل‌هایی از سوی جامعه صورت می‌گیرد.

تا این جای مسئله، این اعضای جامعه هستند که باید اقدام کرده و پاسخگو باشند. ولی انتظار این است که جامعه در زمینه‌های مختلف به حرفه و اعضای آن خدمات بیشتری ارائه دهد که موجب تسهیل و بهبود کارها گردد. به عنوان مثال، در شرایطی که قدیمی‌ترین و سنتی‌ترین سازمان‌ها فعالیت خود را مکانیزه کرده‌اند و یا در حال انجام آن هستند، نشانی از حرکت در جهت کنار گذاشتن حسابداری به صورت دستی و مکانیزه کردن آن مشاهده نمی‌شود.

بحث بعدی مشکلات بیرونی حرفه است. در این بخش به روابط میان جامعه و اعضای آن با سازمان‌هایی نظیر سازمان امور مالیاتی، سازمان بورس، مراکز آموزش عالی و نیز روابط حرفه با متقاضیان خدمات حسابرسی می‌پردازیم.

در حالی که قانون، شرایط و ویژگی‌های مشخص برای فعالیت مؤسسات حسابرسی در نظر گرفته و جامعه‌ی حسابداران رسمی تحقق آن را عهده‌دار شده، شاهد صدور بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های پی‌درپی از جانب سازمان‌های فوق هستیم که به سادگی اعمال مدیریت جامعه را مخدوش می‌نمایند. (وکیلی فرد، حمیدرضا ۱۳۸۸)

چالش‌های پیش روی آموزش حسابداری در ایران:

علیرغم نقش مؤثر حسابداری در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و مالی، جایگاه و موقعیت حسابداری در ایران به عنوان یک علم دانشگاهی و ابزار تصمیم‌گیری مناسب نمی‌باشد. بطور کلی دلایل این امر به عواملی چون:

- ۱- ابهام بخش عملی رشته‌ی حسابداری در حل مشکلات مالی کشور
- ۲- عدم اعتماد به نفس و اثربخشی حسابداری در توسعه‌ی کشور از جهت گزارش‌گری و فعالیت‌های مالی
- ۳- عدم وجود سازمان‌های مستقل حرفه‌ای غیردولتی
- ۴- عدم ارتباط صنفی مستمر بین اعضای حرفه
- ۵- عدم وجود سیستم‌های کنترلی جهت ارائه‌ی خدمات حرفه‌ای و همچنین مسئولیت پاسخگویی حسابداران مربوط می‌باشد. حتی آمارها نشان می‌دهد که بسیاری از دانشجویان تمایل خود را برای ادامه‌ی تحصیل و اشتغال در حرفه‌ی حسابداری از دست داده‌اند و به رشته‌ی تحصیلی مشابه همچون مدیریت مالی گرویده‌اند که علت این امر را می‌توان در عوامل زیر جستجو نمود:
- کاهش سطح حقوق و دستمزد: در سال‌های گذشته فارغ‌التحصیلان رشته‌ی حسابداری در مقایسه با سایر شاغلان حرفه‌های مرتبط با محیط تجاری، حقوق نسبتاً بالاتری دریافت می‌نمودند اما امروزه به دلیل اشباع شدن این حرفه از فارغ‌التحصیلان، افزایش درآمدها ناچیز یا حتی کاهش یافته است.

- آموزش: فعالیت‌های آموزشی که در حال حاضر به دوره‌های تحصیلی دانشگاهی و برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه مدت و سمینارهای آموزشی محدود شده است تا حدود زیادی از نیازهای حرفه‌ای فاصله گرفته و فاقد کارایی از جهت رفع نیازها می‌باشد.
- دروس رشته: اگر در رابطه با متون حسابداری اظهارنظر دانشجویان این رشته را جویا شویم غالباً براین باورند که مفاهیم و مباحثی که آموخته‌اند و یا می‌آموزند برایشان فایده‌ای نداشته است چون بسیاری از دروسی که در دوره‌های حسابداری تدریس می‌گردد ممکن است یکبار هم به کار گرفته نشود این در حالی است که تدریس این دروس هزینه‌های آموزشی به همراه دارد و در عوض فرصت تدریس دروس ضروری را کاهش می‌دهد.
- آموزش و عمل: در ایران به دلیل فرآیند وارداتی بودن دانش و علم حسابداری معمولاً آموزش‌ها جلوتر از صنعت و عمل حرکت می‌کنند. به عبارت دیگر دانشجویان آموخته‌هایی دارند که با یک تأخیر ۵ تا ۱۰ سال به عرصه‌ی عمل راه می‌یابد و یا اصلاً راه نمی‌یابد.
- جایگزین‌های شغلی مناسب: افرادی که قصد ورود به رشته‌ی حسابداری را دارند جایگزین‌های شغلی جذاب‌تری را نسبت به قبل پیدا می‌کنند. وجود انتخاب‌هایی همچون سیستم‌های اطلاعاتی، تجارت الکترونیک و مدیریت زنجیره‌ی تأمین و پشتیبانی و سایر رشته‌های مرتبط با مسائل مالی، تمایل کمتری را برای ورود به رشته‌ی حسابداری ایجاد می‌کند.
- عدم توجه به تفکر انتقادی: سیستم آموزش دانشگاهی فعلی به گونه‌ای است که موجب پرورش حسابداران دارای مهارت استدلالی قاعده محور می‌شود. دانش‌آموختگان حاضر، از مهارت تفکر انتقادی و استدلالی تحلیلی برخوردار نیستند و در مواجهه با رویدادهایی که در پوشش قوانین و مقررات، استانداردها و آیین رفتار حرفه‌ای موضوعه قرار نمی‌گیرند، با مشکلات عدیده‌ای روبرو شود.

در مجموع می‌توان ۶ عامل بازدارنده را در رشد آموزش حسابداری در ایران بیان نمود.

- ۱- کافی نبودن مدرسان زبده
- ۲- تفاوت آشکار بین آموزش و عمل
- ۳- کمبود کتب درسی و یا وجود کتب درسی قدیمی
- ۴- کمبود پژوهش‌های کافی در زمینه‌ی رشد حسابداری
- ۵- پایین بودن وضع چاپ و انتشار مطالب حسابداری

۶- نبود دوره‌های کارآموزی دانشجویان همراه با تحصیلات تکمیلی

هفت راهکارهایی برای پیشرفت آموزش رشته‌ی حسابداری در ایران:

فراهم‌سازی امکان فرصت‌های مطالعاتی داخلی و خارجی برای اساتید به منظور بروزرسانی دانسته‌های آنها و ارزیابی مستمر توانایی‌های علمی اساتید و وضع برنامه‌های آموزشی و مستمر برای کارکنان و اساتید به منظور افزایش کارایی آنها در اجرای قوانین و آیین‌نامه‌های آموزشی. از آنجایی که بسیاری از مقالات و تحقیقات دانشجویی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا نوشته می‌شود پیشنهاد می‌گردد در مقطع کارشناسی دانشجویان را با شیوه‌های پژوهش و مقاله‌نویسی آشنا نموده و آنها را به انجام کارهای پژوهشی ترغیب نمایم.

علاوه بر درس مبانی کامپیوتر پیشنهاد می‌شود درسی تحت عنوان آموزش نرم‌افزارهای حسابداری در دروس کارشناسی گنجانده شود تا بخشی از مشکلات دانشجویان برای ورود به بازارکار از میان رود. پیشنهاد می‌گردد درسی تحت عنوان تاریخچه‌ی حسابداری ایران و جهان در دوره‌ی کارشناسی ارائه شود تا بر جذابیت‌های این رشته افزوده گردد.

در مقطع کارشناسی ارشد شرایطی فراهم شود تا پایان‌نامه‌های این مقطع در صورت امکان و درخواست دانشجویان به صورت گروه‌های دو یا سه نفره ارائه گردد چون ممکن است چند دانشجو با ذهن فعال پایان‌نامه‌ای بسیار کاربردی ارائه نمایند و مسیر نوینی در رشته‌ی حسابداری بگشایند.

فنون شیوه‌های تدریس و آموزش باید به گونه‌ای باشد که مهارت‌های افراد را افزایش دهد. فعالان و شاغلان حرفه باید با دخالت در روش‌های فعلی تدریس و مشورت با مربیان و اساتید حسابداری، دانشجویان را با شیوه‌ها و فنون علمی آشنا سازند و در حقیقت لازم است که استادان در آموزش‌های خود از شاغلین حرفه استفاده کرده و حتی‌الامکان دروس علمی را ارائه دهند. به‌رغم وجود شاخه‌های متفاوت رشته‌ی حسابداری و فرصت‌های شغلی متنوع مانند حسابرسی، خدمات مالیاتی، حسابداری مدیریت و ... بیشتر افراد حسابداری را، حرفه‌ای محدود می‌دانند، مگر آنهایی که در عمل وارد حرفه شده‌اند و از وسعت کاری حرفه آگاهند. از این‌رو ضرورت دارد که مشاغل مرتبط با حسابداری معرفی و بر جذابیت آنها افزوده شود.

- فراهم نمودن امکان حضور دانشجویان و اساتید در سمینارها و کنفرانس‌های علمی و تخصصی در داخل و خارج کشور و همچنین ارائه‌ی تسهیلات و امکانات اعطایی کافی و

مناسب در زمینه‌های آموزشی و پژوهشی (مانند کتاب، سی‌دی‌های علمی، و مجلات علمی و ...)

روش‌های نوین آموزش حسابداری

- ۱- روش یادگیری مشارکتی: این نوع یادگیری نوعی فعالیت گروهی اما سازمان یافته است و اعضای گروه یادگیری، با همکاری یکدیگر در جهت دستیابی به هدف مشترکی فعالیت می‌کنند. مطالعات نشان می‌دهد که استفاده از یادگیری مشارکتی باعث می‌شود فراگیران اطلاعات بیشتری را برای مدت طولانی نگهداری کنند.
- ۲- آموزش با تکنولوژی‌های روز دنیا: فناوری اطلاعات عبارت است مجموعه توانایی‌های انسان در قالب روش‌ها، تخصص‌ها، نرم‌افزارها و سخت‌افزارها در قلمرو رایانه و ارتباطات. از این مجموعه می‌توان در امر آموزش بهره گرفت و در نتیجه آن، آموزش هم در محتوا و هم شکل دگرگون می‌گردد.
- یکی از این تکنولوژی‌ها که در مؤسسات آموزشی، استفاده از نرم‌افزار مفیدی بنام پاورپوینت است که استفاده از آن مزایایی دارد که عبارتند از:
 - ۱- افزایش تجرب آموزش و یادگیری برای مدرس و دانشجو.
 - ۲- امکان تلفیق چند رسانه و ارائه آموزشی اثربخش.
 - ۳- قابلیت استفاده‌ی مجدد فایل مربوطه برای همه‌ی دانشجویان.
 - ۴- صرفه‌جویی در منابع انسانی و سود مؤسسه‌ی آموزشی را افزایش می‌دهد.
 - ۵- باعث می‌شود تعداد دانشجویان و بهره‌وری بالا برود. (هورن، هلن- براون، سالی - ریس، فیل -ارلام، کارولین ۱۳۸۷)

بحث و نتیجه‌گیری

با ورود به هزاره‌ی سوم و با مطرح شدن مباحثی مانند: جهانی شدن، فضای رقابتی، تحولات صورت گرفته در حوزه‌ی فناوری اطلاعات، ظهور جامعه دانش محور و بروز نیازها و انتظارات جدید بخش‌های مختلف جامعه، مؤسسات آموزش عالی ابعاد تازه‌ای به خود گرفته و نگرانی‌های عمده‌ای را در بسیاری از کشورها در رابطه با پاسخگویی، کیفیت و کارآیی این مؤسسات به وجود آورده و در نتیجه

مسائل تضمین کیفیت و افزایش آن در آموزش عالی جزء اولویت‌های کاری دولت‌ها، مؤسسات اعتبارسنجی و مؤسسات آموزش عالی قرار گرفته است. حسابداران برای ورود به بازار کار و اتخاذ شغلی حرفه‌ای به یک مجموعه وسیع‌تری از مهارت‌ها نیاز دارند، و این امر به نحوه آموزش حسابداری وابسته می‌باشد. آموزش بعنوان نهادی پویا و آینده‌نگر وظیفه‌ی سنگین و افتخارآمیز آگاه‌سازی و هدایت حسابداران برای ورود به عرصه‌ی بازار را بر دوش می‌کشد.

برای تحقق این هدف، نیاز به روش‌های تدریس مناسب و به هنگام می‌باشد با پیشرفت و تحولات اساسی در روش‌های آموزش از بازدهی روش‌های سنتی کاسته شده است و اکثر کارشناسان استفاده از روش‌های نوین تدریس از جمله استفاده‌ی بیشتر از فناوری اطلاعات را پیشنهاد نموده‌اند علاوه بر بررسی روش‌های آموزش حسابداری، یکی دیگر از اهداف مقاله حاضر بررسی چالش‌ها و مشکلات رشته‌ی حسابداری و ارائه‌ی راهکارهایی برای بهبود آن بوده است و از این رو با مطالعه‌ی مقاله‌ها و کتاب‌های مختلف به این نتیجه رسیدیم که آموزش حسابداری و آینده‌ی آن با چالش‌های فراوان همراه است.

پیشنهادهات

امید است که مباحث مطرح شده در این مقاله به عنوان یک تلنگر، بصیرت و نگرش جدید در افراد که مشتاقانه درگیر فرآیند اعتبارسنجی در جامعه‌ی دانشگاهی هستند، ایجاد نموده و مقدمات لازم جهت انجام پژوهش‌های گسترده و کاربردی در زمینه‌ی سیستم‌های اعتبارسنجی و در نتیجه ایجاد توسعه‌ی یک سیستم تضمین کیفیت کارآمد در مؤسسات آموزش عالی در سطح ملی و بین‌المللی به عمل آورده و به عنوان مدخل و ابزاری جهت مباحثه صاحب‌نظران، اندیشمندان و سیاست‌گذاران حوزه آموزش عالی در خصوص ارزیابی کیفیت مؤسسات آموزشی عالی باشد.

با توجه به دستور کار قرارگرفتن اندیشه تمرکززدایی دانشگاه‌ها از سوی وزارت علوم تحقیقات فناوری در راستای نهادینه ساختن مشارکت دانشگاه در مدیریت آموزش عالی، ارتقای کیفیت آموزش عالی، انطباق برنامه‌های درسی با نیازهای جامعه و بروز ساختن آنها با عنایت به محوریت یافتن برنامه‌ی درسی همچنین مشارکت ذینفعان در جریان تدوین هدف‌ها و ارتباط مستقیم آن با اصل تعهد سازمانی و مشارکت فعال در راستای تحقق اهداف سازمانیست بنابراین پیشنهاد می‌شود با انجام

پژوهش‌های عملیاتی‌تر و اجرای آن توسط دفاتر نظارت و ارزشیابی وزارت علوم و زمینه‌های پاسخگو نمودن وزارت تحقق یافته و هم هدف‌های سیاست تمرکززدایی تحقق یابد.

منابع

- ۱- اسلامی بیدگلی، غلامرضا (۱۳۸۷) مباحثی در تئوری مدیریت مالی، تهران انتشارات ترمه
- ۲- سرمه، زهره، عباس بازرگان و الهه حجازی (۱۳۸۷)، روش‌های تحقیق در علوم رفتاری چاپ شانزدهم، تهران، انتشارات آگه.
- ۳- کاظم پور، مرتضی (۱۳۹۱) روش‌های تدریس و چالش‌های پیش روی حسابداری پایان‌نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه تربیت مدرس
- ۴- لاریمی، جعفر و محسنی، ابراهیم (۱۳۹۳) تحقیقات تفسیری حسابداری، چالش‌ها و فرصت‌های تحقیق در حسابداری، فصلنامه پژوهش حسابداری شماره ۱۴ پاییز ۹۳.
- ۵- محمودی، امیرحسین و نجارلو، نفیسه (۱۳۹۰) امکان‌سنجی استقرار نظام مدیریت دانش در حوزه ستادی، فصلنامه کارافن، سال هشتم، شماره ۲۹.
- ۶- نایب‌زاده، شهناز و همکاران (۱۳۹۱) بررسی ارتباط بین متغیرهای پیش زمینه‌ای و عملکرد آموزشی دانشجویان، فصلنامه نامه آموزش عالی، سال پنجم، شماره ۱۷، ص ۱۶۵-۱۸۱
- ۷- نیکومرام، هاشم، بهمن بنی‌مهد (۱۳۸۸) تئوری حسابداری با رویکرد توصیفی، چاپ اول انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات
- ۸- وکیلی‌فرد، حمیدرضا، (۱۳۸۸) نقدی بر استانداردهای یکپارچه حسابداری دانش و پژوهش حسابداری، سال پنجم، شماره ۱۷.
- ۹- هورن، هلن - براون، سالی - ریس، فیل - ارلام، کارولین (۱۳۸۷) مهارت‌های مهم تعلیم و تعلم، مترجم: مادح خاکسار، سعید، تهران انتشارات: موزون